

1. Een stoel in de steppe

Nee! Nee en nee, ik wil hier niet zijn. Nee! Ik denk nee en ik voel nee. Mijn nee maakt geen geluid in de kamer; het zit binnen in mijn hoofd. In mijn hoofd schreeuwt het. Ik wil dat mijn nee harder is dan haar letters. Dat lukt niet. Haar letters kraken en krassen. Het is zaterdag. Zij schrijft en schrijft; het huis is volscherp. Ik voel hard vanbinnen en vanbuiten. Mijn vel is strak en pukkelig, als van een schrikkende kip. Ik wou dat ik een stekelvarken was, met van die harde scherpe prikkeldingen. Maar dat ben ik natuurlijk niet. Ik ben gewoon Ava, een meisje van vier, met geen stekels; wel zachte krullen. Alles aan mij is een soort zacht. Mijn wangen zijn het, maar ook mijn buik, mijn armen en mijn benen. Dat hoort bij kind zijn, zeggen ze. Ik zit aan tafel. Zij zit aan de andere kant. Zij schrijft. Ik kijk. Ik hoor de letters die ze maakt. Haar pen krast. Het doet pijn aan mijn oren. Ik wil mijn hand over mijn oren doen. Ik doe het niet. Als ik dat doe dan ziet ze het. Dan zegt ze dat ik dat niet moet doen. Dan kijkt ze naar mij met haar boze ogen. Dan zijn haar lippen recht en dun. Dan zucht ze heel hard. Dan blaas ik mijn wangen bol. Die worden dan strak en stevig, als een muurtje. Ik ben zelf het muurtje en ik zit er ook achter. Dat kan niet, maar het kan toch. De scherpe ribbels van de stoel duwen in mijn billen. Ik weet dat ze rode lijntjes op mijn billen maken. Als ik straks naar de wc ga en naar achteren kijk zie ik ze. Nu zijn mijn billen nog op de stoel, straks is de stoel op mijn billen. De stoel schrijft iets op mijn billen.

Het is verder heel stil in huis. Als ik geen geluid maak, vergeet ze misschien dat ik er ben. Dat wil ik niet. Het maakt me bang als niemand weet dat ik er ben. Dus wiebel ik af en toe zachtjes met mijn voet tegen de stoelpoot. Dan let ik heel goed op en ik zie dat haar ogen heel even naar mij kijken. Ze ziet me. Ik ben er nog. Mijn buik wil ook geluiden maken. Dat wil ik niet, want dat zijn mijn eigen geheime

binnengeluiden. Ik duw heel hard met mijn hand tegen mijn buik. Het helpt niet. Het helpt nooit. Toch probeer ik het steeds. Mijn buik luistert niet naar mij, ik moet luisteren naar mijn buik. Maar ik wil het niet. Later als ik groot ben, wil ik een buik waar ik niet naar hoeft te luisteren, maar die naar mij luistert en ik wil lieve, lachende letters schrijven en ik wil zachte stoelen en nooit meer zaterdag.

In haar handschrift is de 'h' als een rechte keukenstoel waarop het slecht zitten is. De letters van de zaterdagmoeder van toen zijn onveranderd. Harde stoelen en stekelige stiltes. Ik ben veranderd, volwassen geworden, maar het krassen van haar pen heeft zich als pijn in mijn geheugen gegrift. Haar letters staan strak in het gelid, soms, heel even, licht overhellend naar rechts, alsof ze rennen, sneller en sneller. Dicht op elkaar. Haar 'S' mist dat soepele lintachtige dat deze letter eigenlijk zo kenmerkt, zo'n sierlijke slinger waar je met het grootste gemak nog een paar glooiingen aan kunt toevoegen; waar je een glanzende kerstbal in wil hangen, waarin je wil liggen als in een wiegende hangmat, een plek waar je kunt schuilen tegen alle harde dingen. Nee, ook deze rondingen maakt zij hoekig, zeker houden ze geen belofte in van aangenaam vertoeven, eerder sissen ze je toe dat je maar beter uit de buurt kunt blijven. "Ksst, ksst, ga weg of ik steek." Zelfs de letter 'O' die toch door vorm en klank uitnodigt tot ronding, lijkt nog hoekig. Daar waar haar pen hem eindigt zit een haakje, scherp vooruit prikkend als een wapen. Als een omineuze tekstwolk in een stripverhaal, onheil op komst. Als een handschrift een landschap is, dan is het hare een steppe met borstelig gras, geteisterd door weer en wind, maar standvastig en onverwoestbaar. Hier en daar een dunne 'I' als een rietstengel, rechtop, met een minuscule belofte van wuiven in de wind, maar die wordt niet waargemaakt. Te stijf, te hard; hier geen buigend riet, geen ranke kwetsbaarheid, maar vastbeslotenheid, fier en dus rechtop. En ik? Ik moet zijn zoals haar letters:

"Ga nou eindelijk eens goed rechtop staan, Ava. Niet zo hangen."

Ik heb haar zien schrijven, uren en uren zo lijkt het. In mijn herinnering zat ik daar eindeloos veel keren. Eerst in kinderlijke termen: 'wel honderdduizend keer'. Daarna, gaandeweg realistischer en met tegenzin

door toenemende hersenfunctie, ingedikt: 'enkele tientallen'. Dat kleine kind had met haar sprookjesachtige honderdduizend meer het gelijk aan haar zijde; de eindeloosheid van toen laat zich in alledaagse overzichtelijke tientallen absoluut niet vatten. Dat onbevattelijke, dat dingen ooit ophouden en dat de voorbije jeugd maar enkele jaren beslaat, de onbeantwoorbare vraag van toen, wat dan, wat als dat ene ophoudt, en wat dan, wat komt er dan, wat ben je dan? Dat kon alleen worden ondergebracht in bezwingingen, dat dingen er al minstens duizend jaar of zelfs honderd miljoen ontelbaar waren en dat ze er nooit niet meer zouden zijn. Zelfs de zaterdagsessies met het krassen en knerpen, ze waren tenminste voorspelbaar, duizenden keren nog. Dit gevaar kon ik aan. Dus luisterde ik en schreef zij voor eens en voor altijd, op die zaterdagochtenden, als zij haar wekelijkse boodschappenlijstje maakte en de gezinskalender bijwerkte, daadkrachtig en kordaat.

Mijn moeder en ik, we leken samen alleen op de wereld, alleen met de letters. Het was nog vroeg, nog bijna geen verkeerslawaaï, nog geen spelende kinderen in de tuinen en op de stoep. Een stilte die tegelijkertijd een aanwezige op zichzelf was, maar ook een gemis, een afwezigheid van achtergrondgeluiden. Geen dragend en verzachtend geluidsdecor waar de ruwe dichtbijgeluiden een zachte bedding in konden vinden. Een stevige stilte die zij toch met haar pen aan flarden scheurde. Zij maakte de stilte oorverdovend en de wereld hard. Ze wist precies wat ze wilde. Er was een soort verbeterde woede in haar. Geen aarzeling, niet nog even teruglezen. Geen tevreden terugblik op wat ze zojuist had opgeschreven. Laat staan een doorhaling. Voort, voort. Het leek of de letters zichzelf schreven, dat het niet anders kon. Later leerde ik het woord staccato kennen. Het zou in mijn schrijfboek staan, in het lijstje van woorden die klinken naar wat ze zijn. Mijn vader leerde me dat zo'n woord een onomatopee heet, wat ik op zich dan alweer zo'n mooi woord vond dat ik zocht naar kansen om het te gebruiken. Maar zover was het nog niet. Dit geluid was een bevel aan mij: wees stil, blijf zitten, maar ben er niet, stoor me niet. Nog altijd vind ik soms in een opruimwoede onverwachts een van de vele vakantiekaarten die ze me in de loop van de jaren stuurde. Los in een la of als bladwijzer in een boek waar ik ooit